

CIA a invaze v Zátoce sviní

Proč Kennedyho administrativa nepodpořila vylodění kubánských exulantů¹

Václav Kotrman

Chlapi, uvědomujete si, jak zoufalá je tady situace? Podporujete nás, nebo končíte? Potřebujeme jen ochranu nízko létajícími tryskáči a přímou podporu tryskáči. Nepřítel takovou podporu má. Nutně ji potřebuji, nebo nemohu přežít. Prosím, neopouštějte nás.

Pepe San Román, velitel Brigády 2506

Dne 18. dubna 1961

V historii zahraniční politiky Spojených států amerických bychom zřejmě jen stěží našli lepšího příkladu „zpackané“ operace na nejvyšší úrovni než právě Ústřední zpravodajskou službou podporovanou invazi v dubnu roku 1961 proti Castrově revoluční Kubě. Ve všeobecném povědomí má CIA pověst všemocné celosvětové organizace, jež plní nejrůznější úkoly ve stylu Jamese Bonda. Skutečnost je však poněkud odlišná. Od šedesátých let tato agentura ztrácela své vazby na Bílý dům, její vliv slábnul, několikrát se stala dokonce důvodem, proč americký prezident veřejně lhal občanům a série jejích neúspěchů se vlastně nikdy zcela nezastavila. Z jejích novějších veřejně známých fatálních omylů můžeme zmínit například zpravodajskou analýzu tvrdící, že CIA má „naprosto betonové důkazy o existenci iráckých zbraní hromadného ničení“, ² která se stala roznětkou pro vypuknutí války v Iráku 20. března 2003. Právě operace z jednašedesátého roku v močálové oblasti kubánského poloostrova Zapata měla výrazný vliv na tuto degenerativní tendenci agentury. Krátkozrakost vedení CIA se navíc ukázala v jejím postupu, protože dubnová invaze měla zopakovat „úspěšnou“ operaci s krycím názvem Pbsuccess, ³ již agentura uskutečnila o 7 let dříve a mnoho jejích principů zapracovala do kubánské operace.

1 Tato studie je výstupem Programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově č. 12, Historie v interdisciplinární perspektivě, podprogramu „Evropa a (versus) svět: Interkontinentální a vnitrokontinentální politické, ekonomické, sociální, kulturní a intelektuální transfery.“

2 WEINER, T., *Dějiny CIA. V zajetí vlastních iluzí*, Praha 2010, s. 493.

3 Pod krycím jménem Pbsuccess se skrýval komplot CIA, jehož cílem bylo svrhnout guatemalskou vládu v čele s prezidentem Jacobem Ázbenzem. Tato operace byla skutečně

KOŘENY INVAZE V ZÁTOCE SVINÍ

Historie této kapitoly se začala psát již za Kennedyho předchůdce. Na sklonku Batisovy vlády havanská služebna CIA zásobovala Bílý dům zprávami, že by Castrovým barbudos měly být nabídnuty zbraně a munice na jejich partyzánskou činnost v horách Sierra Maestra.⁴ Po převzetí moci revoluční vládou na Kubě ale v americké administrativě panovaly pochyby o tom, zda Castro bude inklinovat ke komunismu, či nikoliv. Zpravodajské analýzy ještě na konci roku 1959 naznačovaly, že tomu tak zřejmě nebude. Generál Charles P. Cabell, zástupce ředitele CIA, charakterizoval tento problém v listopadu 1959 takto: „Naše informace ukazují, že kubánští komunisté ho [Castra — V. K.] nepovažují za případného člena Komunistické strany, dokonce ani za prokomunisticky založeného. Na druhé straně jsou ale potěšeni povahou nové vlády, která Komunistické straně poskytuje příležitost — svobodnou příležitost — k organizaci, propagandě a infiltraci. Víme, že komunisté Castra považují za představitele buržoazní třídy [...] Náš závěr je proto takový, že Fidel Castro není komunistou, nicméně není ani antikomunista.“⁵

Čím déle byla revoluční vláda na Kubě u moci, tím zřejmější Bílému domu bylo, že počáteční — poměrně optimistický — odhad CIA opět pochybil. Důkazy o Castrově vázanosti na komunismus se potvrdily v únoru 1960, když kubánská vláda podepsala se Sovětským svazem několik obchodních kontraktů a dohodu o poskytnutí úvěru.⁶ Když posléze následovala série znárodnění veškerého amerického majetku na ostrově a narůstající Castrova protiamerická rétorika, měl již Bílý dům jasno — „Castro musí

úspěšná a Árbenz byl roku 1954 svržen. Spolu s převratem v Íránu o rok dříve jsou tyto akce počítány jako jediné dva úspěšné pokusy CIA o převrat v cizí zemi. Otázka úspěchu je zde však poněkud kontroverzní, neboť po svržení řádně zvoleného prezidenta Árbenze v Guatemale následovalo čtyřicetileté období bojů, při nichž zahynulo přibližně 200 000 civilistů, přičemž 90–96 % těchto obětí měly na svědomí guatemalské ozbrojené síly. Tato operace znamenala rovněž jakýsi milník v dějinách CIA, protože při instruování prezidenta Eisenhowera jednotliví zástupci agentury lhali o počtech obětí při převratu a vytvářeli krycích legend se od té doby stalo ve zpravodajských kruzích jistým územ. WEINER, T., c. d., s. 457.

4 O této době — počátku roku 1959 — jeden americký analytik poznamenal: „v té době jsme všichni, můj štáb a já, byli castrovci“. Fidel byl dokonce mnohými charakterizován jako „nový duchovní vůdce demokratických a protidiktátorských sil Latinské Ameriky“. Srov. WEINER, T., c. d., s. 167.

5 PFEIFFER, J., *The Official History of the Bay of Pigs Operation, Volume III: Evolution of CIA's Anti-Castro Policies, 1951–January 1961*, 1979 s. 27, in: http://www.foia.cia.gov/sites/default/files/document_conversions/4186/bop-vol3.pdf (20. 4. 2012). Jack Pfeiffer byl v letech 1976–1979 vedoucím historikem CIA a jako takový měl přístup k zapovězeným informacím amerických zpravodajských služeb. Na jejich základě napsal monumentální, tzv. *Oficiální historii invaze v Zátocě sviní*. Poté, co odešel do důchodu, se soudní cestou snažil svou práci zpřístupnit veřejnosti — neúspěšně. Ve Státním archivu ji v červnu 2005 našel David M. Barrett, profesor Villanovské univerzity, a tato práce se stala cenným zdrojem interních informací.

6 Srv. NÁLEVKA, V., *Karibská krize*, Praha 2001, s. 26.

jít“.⁷ V prosinci 1959 vzniklo memorandum,⁸ jehož autorizací dal Allen Welsh Dulles, ředitel CIA, souhlas k vypracování plánu na odstranění Fidela Castra. Otázka fyzické likvidace kubánského vůdce je do současnosti velmi diskutovanou věcí opředenou mnohými otázkami⁹ a zaslouží si samostatnou studii, proto zde pro širší kontext pouze uvedu, že mezi lety 1960–1965 existuje nejméně osm jednoznačných důkazů o pokusech CIA zavraždit F. Castra. Richard Bissell, vedoucí tajné služby, tento fakt navíc ospravedlňoval tím, že „zhasnout život nebezpečného demagoga bylo daleko lepší než svrhnout režim vojenskou akcí vedoucí současně k rozsáhlým škodám“.¹⁰

RODÍCÍ SE KONCEPCE

Klíčová schůzka ohledně kubánského problému se v Bílém domě konala 17. března 1960. Dulles a Bissell prezidentu Eisenhowerovi předložili plán, v němž neprosazovali ozbrojený vpád na ostrov, ale po vzoru guatemalského scénáře tvrdili, že vládu dokážou svrhnout obratnými intrikami. Navrhli čtyři základní body, jež toho údajně docílí: a) vytvoření vhodné a jednotné kubánské opozice mimo ostrov, která bude sloužit jako magnet pro všechny Castrovi odpůrce; b) aby byly narušeny základy Castrovy podpory, bude nutné k účinné propagandě vytvořit dlouhovlnnou i krátkovlnnou rozhlasovou stanici; c) zformování vojenského oddílu mimo Kubu; d) nutnost provádět utajené zpravodajské akce přímo na ostrově.¹¹ V příloze byl dokonce vypracován rozpočet celé této akce, viz následující tabulka.¹²

7 PFEIFFER, J., c. d., s. 32.

8 Toto memorandum, které 11. prosince 1959 vypracoval ředitel agenturního oddělení západní polokoule, Joseph C. King, je prvním doloženým důkazem o plánech americké vlády o svržení Fidela Castra. King nejprve shrnul situaci na Kubě jakožto levicově ustavenou diktaturu, a za cíl USA již tehdy navrhl svrhnout Castra během jednoho roku a nahradit ho Spojeným státem nakloněnou juntou, která by šest měsíců po převzetí úřadu vyhlásila volby. Nejzajímavější na této zprávě je část, kde mimo jiná opatření navrhl odstranit Fidela s tím, že nikdo jiný, včetně jeho bratra Raula a „Che“ Guevary, nemá takovou podporu veřejnosti jako on a podle informací by jeho zmizení způsobilo pád celé vlády. A. Dulles posléze slovo „odstranit“ vlastnoručně v dokumentu nahradil výrazem *vypudit z Kuby*. Nicméně právě zde leží myšlenka o spuštění této řetězové reakce, jež měla vygradovat pádem revoluční vlády, a stala se základním kamenem plánů invaze v Zátocě sviní. Srov. PFEIFFER, J., c. d., s. 296–299.

9 Není bez zajímavosti, že za účelem tohoto cíle CIA spolupracovala například s mafií. Otázkou, jíž se mnozí historici v současnosti zabývají, ale zůstává, zda prezident Kennedy o vražedných plánech věděl, či nikoliv.

10 JONES, H., *Zátoka sviní*, Brno 2009, s. 30. Blíže o konkrétních krocích viz například PATERSON, T. G., *Assassination Plots Against Fidel Castro (1960–1965)*, 1975, in: PATERSON, T. G. (ed.), *Major Problems in American Foreign Policy. Volume II: Since 1914*, Washington, D. C. 1989, s. 499–505.

11 GLEIJESES, P., *Ships in the Night: The CIA, the White House and the Bay of Pigs*, in: *Journal of Latin American Studies*, Vol. 27, 1995, No. 1, s. 4–5.

12 PFEIFFER, J., c. d., s. 310.

Fiskální rok	1960	1961
Politické akce	150 000	800 000
Propaganda (rádio)	400 000	700 000
Propaganda (tisk)	100 000	500 000
Vojenské operace	200 000	1.300 000
Zpravodajské akce	50 000	200 000
Celkem	\$ 900 000	\$ 3.500 000

V této souvislosti je rovněž třeba si uvědomit časové okolnosti, které hrály důležitou roli. Do prezidentských voleb zbývalo přibližně osm měsíců a za další necelé tři měsíce měl Eisenhower předat prezidentské žezlo svému nástupci. Když R. Bissell sliboval, že do šesti až osmi měsíců od zahájení akce Castro padne, prezident dal akci s krycím názvem Operace Pluto zelenou. Téměř okamžitě po posvěcení tohoto plánu začaly přípravy, které měl na starosti R. Bissell (vůdčí role celé operace mu zůstane až do invaze v Zátocě svini). Jedním z prvních kroků bylo vytvoření výkonné radiostanice na Velkém labutím ostrově, odkud byla vysílána propaganda i při guatemalském scénáři.¹³ V červnu 1960 pak konečně došlo k založení Demokratické revoluční fronty (*Frente Revolucionario Democrático*, FRD), jež se měla stát tím příslovečným magnetem kubánské opozice. Roztržitost anticastrovského tábora totiž působila značné problémy. Podle Dullesových slov tehdy existovalo až 184 různých skupin, které spolu příliš nekooperovaly. Vedoucí představitelé FRD představovali z velké části bývalou protibatistovskou opozici. V organizaci působili: „Manuel Antonio de Varona, dřívější ministerský předseda a šéf Autentické strany, dále José Miró Cardona, rovněž bývalý kubánský premiér, či Manuel Artime, Aureliano Sánchez Arango, José Ignacio Rasco a Justo Variolo, kteří rezignovali na ministerské posty v Castrově vládě.“¹⁴ Počáteční výcvik kubánské jednotky se odehrával nejprve přímo na území Spojených států, v Miami, a další výcvikový tábor byl umístěn v Panamě. Tím, jak R. Bissell v létě roku 1960 navýšil požadavek na pět set vycvičených mužů do kubánské jednotky (původně jich požadoval pouze 60), panamské podmínky přestaly vyhovovat. Po tajné dohodě, kterou uzavřel Jacob „Jake“ Esterline, šéf Čtvrtého oddělení západní hemisféry (*Branch 4 of the Western Hemisphere*, WH/4), s Miguelem Ydígorasem Fuentesem, guatemalským prezidentem, se hlavní výcvikový tábor pro oddíly určené k vyloštění na Kubě přemístil do Guatemaly.¹⁵

Stále více se rozrůstající operace s sebou nesla rovněž větší finanční zátěž. Prostředky k tomuto účelu došly celkem brzy, proto na konci léta 1960 prezident Eisenhower schválil rozpočet ve výši 13 milionů dolarů a spolu s tím také přímé zapojení pracovníků a prostředků ministerstva obrany. Přibližně v této době došlo taktéž ke změně celého konceptu plánu. Původně chystaný scénář doznal natolik radikálních

13 GLEIJESES, P., c. d., s. 6.

14 FIALA, J., *Cesta ke Karibské krizi. Příspěvek k vývoji zahraniční politiky Spojených států amerických vůči Kubě a Sovětskému svazu v letech 1961–1962*, (Magisterská práce, FF UK) Praha 2007, s. 92.

15 WEINER, T., c. d., s. 172–173.

změn, že to výrazně ovlivní celý následující průběh událostí. Když byla v březnu 1960 iniciována Operace Pluto, plán počítal s extrémně malými — dvou- až tříčlennými — jednotkami, které budou spolu s komunikačním zařízením vysazeny na ostrově, infiltrují se tam a prostřednictvím gerilových aktivit budou spolupracovat s tamním disentem. Na přelomu srpna a září byl tento koncept infiltrace nahrazen plánem obojživelné invaze. Počítalo se se skupinou čítající nejméně 1.500 mužů, která podnikne útok na ostrov a bude zásobována množstvím materiálu. Zvažována byla i alternativa nasazení speciálních jednotek americké armády. Již při příležitosti plánování této fáze akce Gordon Gray, poradce národní bezpečnosti, zvažoval poprvé alternativu, kterou o několik měsíců později bude prosazovat Robert Kennedy, a sice fiktivní napadení americké základny Guantánamo, jako záminku pro otevřený útok Spojených států na ostrov.¹⁶ „Důvod, proč jsme infiltraci změnili v obojživelnou invazi,“ pravil o několik let později R. Bissell, „byl ten, že od října jsme vyvíjeli značné úsilí v infiltraci a dodávání materiálu, ale vše bylo neúspěšné. Domníval jsem se, že jednoduše nebudeme schopni bezpečně zorganizovat hnutí na Kubě. Podnikli jsme, tuším, nejméně pět pokusů o infiltraci v malých člunech a pokaždé byli ti lidé během dvou dnů dopadeni [...]. S malými skupinami partyzánů jsme neměli přímé rádiové spojení [...]. Proto jsme prostě museli úsilí o vybudování bezpečného disidentského hnutí s řídicím velením a komunikačními prostředky vzdát.“¹⁷

Nejtragičtější na této celé věci je fakt, že 15. listopadu 1960 na schůzce WH/4, jejímž smyslem mělo být naplánovat brífink mezi A. Dullesem, R. Bissellem a nově zvoleným šéfem Bílého domu, Johnem Fitzgeraldem Kennedym, aby ho obeznámili s plánovanými operacemi, zástupci CIA zmínili velice důležitou skutečnost, kterou ovšem později zatajili. Na schůzce mimo jiné zaznělo: „Náš původní plán se vzhledem k tuhé kontrole, kterou Castro v zemi zavedl, nyní zdá být neproveditelný. Nedojde k žádnému vnitrostátnímu povstání, které jsme dříve považovali za možné, a obranná opatření nedovolí původně plánovaný typ úderu. Neproveditelný je nyní i náš druhý plán (sbor o síle 1.500–3.000 mužů k zajištění předmostí s přistávací i vzletovou dráhou), pokud nedojde ke společné akci CIA a Pentagonu. Naše zkušenosti z Guatemaly demonstrují, že nemůžeme obsadit ani jinak vytvořit potřebnou základnu a podporu včas.“¹⁸

Toto tvrzení jasně deklaruje, že CIA dopředu věděla o výrazných nedostatcích plánu. „Seděl jsem ve své kanceláři na ústředí CIA,“ vzpomíná Esterline, „a říkal jsem si ‚k čertu, doufám, že Bissell má dost kuráže, aby Johnu Kennedymu řekl, jak situace doopravdy vypadá.‘“¹⁹ Bissell však mlčel, a tak došlo k tomu, že to, co se v dubnu 1961 uskutečnilo se skupinou pouhých 1.500 mužů, bylo ve vnitřních kruzích vyhodnoceno již o šest měsíců dříve jako neproveditelné s dvakrát početnější skupinou; nemluvě o tom, že Castro za tu dobu výrazně posílil bezpečnostní opatření na ostrově. „Tento fakt,“ dodává Jack Pfeiffer ve své práci, „opominuly obě komise (Kirkpatrickova a Tylorova, obě z roku 1961), které retrospektivně zkoumaly příčiny neúspěchu invaze v Zátocě svini.“²⁰

16 PFEIFFER, J., c. d., s. 143–147.

17 GLEIJESES, P., c. d., s. 11.

18 PFEIFFER, J., c. d., s. 149.

19 WEINER, T., c. d., s. 177.

20 PFEIFFER, J., c. d., s. 150.

TRINIDAD

Ke konci roku 1960 došlo mimo jiné ještě k další události, která rovněž zásadním způsobem ovlivnila vývoj celé operace. Dne 13. listopadu vypukla v Guatemale vzpoura mladých důstojníků, jimž z největší části vadila přítomnost kubánských expedičních sil v zemi. Situace se stala natolik vážnou, že americká vláda znenadání musela řešit, co s Kubánci. Byl dokonce zvažován jejich přesun buď na území USA, nebo například až na vzdálený Saipan. Nakonec se Washington zavázal k tomu, že co nejdříve to bude možné, kubánské jednotky guatemalskou půdu opustí, což způsobilo, že tempo příprav, rekrutování apod. se rapidně zvýšilo.²¹

Možná právě tato událost uspořádala přípravu amerických zpravodajců na tzv. Operaci Trinidad, spočívající v obojživelném vpádu na Kubu. Během několika prosincových dní CIA vypracovala plán, který počítal s tím, že útočná skupina čítající zhruba 1.000 kubánských exulantů se vylodí poblíž města Trinidad. Jednalo se o menší přímořské město na jižním pobřeží Kuby, jehož populace čítala přibližně 18.000 obyvatel. Výhodou, proč plánovači zvolili právě tuto lokalitu, byla jednak blízká přítomnost pohoří Escambray (zhruba 5 km), které by případně poskytovalo vhodné útočiště partyzánům, a hlavně se v této oblasti koncentrovalo největší množství odpůrců revoluční kubánské vlády.²² Z hlediska vojenské stránky spočívaly strategické výhody v tom, že přístup do Trinidadu byl velmi omezený, na západě se nacházely hřebeny zmiňovaného pohoří Escambray, na severu se nacházela řeka, již nebylo možné přebrodit; pouze dva mosty na východě umožňovaly vjezd vojenské techniky do oblasti. Další přístup byl možný ze severně položeného města Cienfuegos ze západu kolem pohoří, ovšem potřebné mosty bylo možné v případě potřeby zničit. Získání kontroly nad touto oblastí by de facto roztálo ostrov vedví.²³

Než se však tento plán mohl stát skutečností, v Bílém domě došlo ke změně a 20. ledna 1961 nastoupil třiadvacetiletý J. F. Kennedy do úřadu jakožto pětatřicátý prezident USA. Zdánlivě se může zdát, že tato změna neměla na kubánskou operaci přílišný vliv, avšak skutečnost byla odlišná. D. Eisenhowera, jednasedmdesátiletého bývalého vrchního velitele západních expedičních sil během druhé světové války, střídal nejmladší prezident v americké historii se zcela odlišnými zkušenostmi a brzy se ukázalo, že jeho přístup k mnohým záležitostem bude zcela jiný než „Ikův“. Historik Jeffreys-Jones například uvádí, že s nástupem Kennedyho do úřadu doznaly výrazných změn především vztahy Bílý dům x CIA, a to již před událostmi v Zátocě sviní. Bylo to údajně způsobeno především novou Kennedyho agendou, která výrazně potlačovala dřívější úlohu Rady národní bezpečnosti, kontrolního orgánu CIA. Oproti tomu v nové administrativě hráli mnohem významnější roli státní department a Kennedyho osobní poradci, včetně McGeorge Bundyho.²⁴

21 Srv. GLEIJESES, P., c. d., s. 15–16.

22 FURSENKO, A. — NAFTALI, T., *One Hell of a Gamble. The Secret History of the Cuban Missile Crisis*, New York — London 1998, s. 84.

23 JONES, H., c. d., s. 58.

24 JEFFREYS-JONES, R., *The CIA & American Democracy*, Binghamton 1998, s. 119.

Den předtím, než proběhla inaugurace nového prezidenta, sešel se Eisenhower s Kennedym a dal mu několik osobních rad. Když se ho JFK zeptal, „zda by podle jeho názoru měly Spojené státy podporovat povstalecké operace na Kubě, i kdyby to mělo znamenat, že americká podpora vyjde najevo, prezident odpověděl kladně, protože nemůžeme dovolit, aby se současný kubánský režim udržel u moci...“²⁵ Dne 28. ledna pak Kennedy absolvoval brífink ohledně kubánské operace poprvé jako prezident USA.²⁶ Po prodiskutování problému²⁷ prezident zaujal k Operaci Trinidad skeptické stanovisko, ale zástupci ozbrojených složek tuto operaci akceptovali. Její úspěch však podmínili širokým povstáním kubánského obyvatelstva a výraznou podporou Spojených států. Dále dodali, že je třeba přípravy časově uspišit, protože Castro očekává zásilku sovětských zbraní, především proudových stíhaček typu MiG-17 a MiG-15. V Československu navíc končila výcvik asi stovka pilotů. Odhady činily, že již od července nebude možné kubánskou vládu svrhnout bez přímého zapojení CIA a Pentagonu.²⁸ Prezident proto nařídil zredukovat plán tak, aby byla méně viditelná severoamerická záštita celé akce a vydal následující nařízení: a) pokračovat v současných aktivitách CIA, včetně šíření propagandy a vzrůstajících politických a sabotážních akcí; b) ministerstvo obrany spolu se CIA musí vytvořit revizi návrhu na aktivní rozmístění anticastrovských jednotek na kubánské půdě; c) ministerstvo zahraničí připraví konkrétní návrh akce postupu s ostatními latinsko-americkými zeměmi k izolování Castrova režimu a k tomuto postupu musí získat rovněž souhlas Organizace amerických států (OAS).²⁹ Historik Lucien Vandembroucke o tomto Kennedyho kroku míní, že oproti jiným problémům, se zde nový prezident nemohl rozhodnout, jaký kurz ze všech dostupných možností vůči Kubě zvolí. Namísto toho se v okamžiku musel rozhodnout, zda dát zelenou operaci, která podle předpokladů byla již dříve schválena a bylo na ni vynaloženo nemalé množství zdrojů, či ji zarazit.³⁰ K tomu je

25 WEINER, T., c. d., s. 183.

26 V souvislosti s obeznámením nově zvoleného prezidenta s kompletními přípravami na svržení kubánské vlády JFK často zmiňoval, že nevěděl o přípravách svého předchůdce a viceprezidenta Nixona. V březnu 1962 však Richard Nixon vystoupil s tím, že Kennedy byl o všem zpraven již jako prezidentský kandidát a jeho předvolební rétorika na Nixonovo konto, že proti komunistické hrozbě na západní polokouli nedělá vůbec nic, tak byl čistý a neupřímný kalkul. Toto stanovisko potvrdil i ředitel CIA A. Dulles v interním sdělení prezidentu Eisenhowerovi, kde mimo jiné tvrdil, že 23. července 1960 Kennedyho během dvouhodinového brífinku informoval o Kubě a dalších věcech, přičemž JFK se údajně nejvíce zajímal právě o Kubu a dále o Berlín a Kongo. Srv. GLEIJESES, P., c. d., s. 13–14.

27 Na jednání v Bílém domě byli přítomni jak pracovníci z bývalé Eisenhowerovy administrativy: Dulles, Bissellův zástupce Tracy Barnes, náměstek ministra zahraničí pro mezi-americké záležitosti Thomas Mann a generál Lemnitzer, tak i členové nové agendy: viceprezident L. B. Johnson, poradce národní bezpečnosti McGeorge Bundy, ministr zahraničí Dean Rusk, ministr obrany Robert McNamara a náměstek ministra obrany pro otázky mezinárodní bezpečnosti Paul Nitze.

28 Srv. NÁLEVKA, V., c. d., s. 31.

29 Srv. GLEIJESES, P., c. d., s. 21.

30 VANDENBROUCKE, L. S., *Anatomy of a Failure: The Decision to Land at the Bay of Pigs*, in: *Political Science Quarterly*, Vol. 99, 1984, No. 3, s. 473.

však potřeba dodat, že Eisenhower invazi na Kubu nikdy oficiálně neschválil, o čemž Kennedy ale neměl ani ponětí, protože mu to zástupci CIA nesdělili.

Jelikož plán invaze na ostrov byl stále poměrně mlhavý, prezident vydal v polovině února nařízení, aby byly přezkoumány všechny jeho alternativy. Dne 11. března se Kennedy sešel s Dullesem, Bissellem, Ruskem, McNamarou a vrchními veliteli ozbrojených sil, aby se shodli na konkrétním jednotném postupu v kubánské operaci. Zástupci CIA tvrdili, že „čas je proti nám“, protože v Guatemale se jedná o období dešťů, prezident Miguel Fuentes tlačil na Washington, aby Kubánské expediční síly (*Cuban Expeditionary Force*, CEF) opustily guatemalskou půdu nejpozději do konce dubna a navíc Fidel Castro upevňoval svou moc v zemi. Podle zpravodajských odhadů byla jen otázka několika málo měsíců, kdy možnosti Castrových vojenských jednotek sníží pravděpodobnost svržení revoluční vlády — ať už z kubánské půdy, nebo mimo ni — na minimum.³¹ Otázka rychlého postupu v této věci se tedy stala prioritní.

Po Dullesově shrnutí problému CEF („Nezapomínejme, že stojíme před závažným problémem. Když tyto muže stáhneme z Guatemaly, budeme je muset přemístit do Spojených států, a nemůžeme je nechat potloukat se kolem, aby každému vyžvanili, co v Guatemale dělali“)³² prezident souhlasil s tím, že nejjednodušší bude nechat kubánské exilové jednotky, aby dokončily svůj plánovaný úkol. Z těchto důvodů tedy Richard Bissell konečně předložil konkrétní plán Operace Trinidad. Jeho princip spočíval v obojživelném vyloďení na jižním pobřeží. Díky dobré strategické poloze by s velkou pravděpodobností byl odrazen první útok Castrových jednotek, což mělo dle odhadů přivodit široké povstání, čímž by se invazní jednotky posílily v první fázi zhruba o 1.200 mužů.³³ Poté, co by došlo k zabezpečení předmostí, jež by zahrnovalo i celé město Trinidad, měli na kubánskou půdu vstoupit členové prozatímní vlády. Spojené státy by ji po několika dnech (odhady byly 6–14 dní) oficiálně uznaly, vláda by posléze zažádala Bílý dům o pomoc a získala tak legální precedent pro otevřenou podporu severoamerické velmoci.³⁴ V případě jakýchkoliv potíží tento plán navíc připouštěl „zadní vrátka“ v tom, že invazní jednotky se mohly uchýlit do zmiňovaného pohorí Escambray a zahájit tak partyzánskou válku.

31 KIRKPATRICK, L. B., *Inspector General's Survey of the Cuban Operation*, Part 1, 1961, příloha C, in: <http://www2.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB341/IGrpt1.pdf> (15. 4. 2012).

32 SCHLESINGER, A. M., *A Thousand Days: John F. Kennedy in the White House*, New York 1967, s. 227. Druhou zvažovanou možností bylo, že by Washington CEF rozpustil, ale v tom případě se zpravodajská služba obávala toho, že kdyby se tato — v té době nejsilnější vojenská jednotka v celé Střední Americe — „rozutekla“ po Latinské Americe, její členové by zcela jistě vykládali, že USA se Castra zalekly, a proto akci zrušily. To vzbuzovalo hrozbu, že v celé karibské oblasti se castrismus naopak rozšíří a následně může dojít k dalším levicovým revolucím.

33 KIRKPATRICK, L. B., c. d., Part 1, příloha C. Další odhady počítaly s tím, že demoralizace vládních vojenských jednotek a ohlas úspěchu CEF na kubánské půdě by přimělo dalších několik tisíc jedinců, aby se přidali do proticastrovského tábora.

34 Srv. QUIRK, R. E., *Fidel Castro. O jeho cestě k moci, jeho režimu a jeho spojencích a protivnících*, Ostrava 1999, s. 404.

Richard Bissell posléze Kennedyho informoval ještě o několika jiných možnostech, ovšem předpovídal, že Castro ani v jednom případě bez intervence zvenčí nepadne. Šéf Bílého domu tedy prohlásil, že je sice myšlenke podstoupit riziko útoku nakloněn, ovšem s „ohledem na mezinárodní situaci nemůže podpořit plán, který by USA tak otevřeně exponoval“.³⁵ Především z toho důvodu, že v cílové lokalitě chybělo letiště pro předinvační letecké síly, jež měly intervenci předcházet, a byla by tak zřejmá podpora USA, prezident vylodění v Trinidadu odmítl. Následně pověřil Bissella vypracováním nové koncepce, takové, aby nebyla vidět „ruka Spojených států“ a celá akce by v mezinárodních kruzích byla považována za postup vnitřních kubánských opozičních sil. Současně, stanovil čtyři základní podmínky operace: a) tiché noční vylodění; b) možnost leteckých operací z obsazeného území; c) dostatek času na vybudování základny před útokem Castrových sil; d) v případě, že by jednotky neudržely předmostí, vhodný terén pro gerilové akce.³⁶ Jinak řečeno, prezident se chtěl opět vrátit k původně proklamovanému řešení, tedy namísto invaze během dne preferoval noční nedetekovanou infiltraci. Aniž by to byl Kennedy tušil, tyto podmínky v podstatě zmařily úspěch celé operace.

ZAPATA

Po několika dnech intenzivního plánování přednesla pracovní skupina WH/4 ráno 14. března sboru náčelníků štábů (the Joint Chiefs of Staff, JCS)³⁷ návrhy tří nových vylodovacích oblastí: a) prestonské oblasti na severním pobřeží provincie Oriente; b) nového místa na jižním pobřeží mezi městy Trinidad a Cienfuegos; c) řídce osídlené oblasti v zapatských močálech poblíž Zátoky sviní.³⁸ Názor na tento okamžik je z historických analýz poněkud nejednotný. Zatímco Pentagon později tvrdil, že se pro oblast poloostrova Zapata rozhodl na základě doporučení sboru náčelníků štábů, vrchní představitelé ozbrojených sil konstatovali, že dali jasně najevo přijetí tohoto návrhu pouze jako „menší zlo“ z nabízených možností. Nikdy ho však údajně výslovně nedoporučili.³⁹

35 DALLEK, R., *Nedokončený život. John F. Kennedy, 1917–1963*, Praha 2006, s. 315.

36 KIRKPATRICK, L. B., c. d., Part 1, s. 52.

37 V této době byli členy sboru náčelníků štábů generálové Lyman Lemnitzer (předseda JCS), Thomas D. White (letectvo), George H. Decker (armáda), David M. Shoup (námořní pěchota), admirál Arleigh A. Burke (námořnictvo).

38 Srv. QUIRK, R. E., c. d., s. 405.

39 GLEIJESES, P., c. d., s. 35. Když byl později Robert McNamara tázán, zda mu JCS naznačil, že preferuje Operaci Zapata před Operací Trinidad, odpověděl, že ano: „Tak jsem tomu rozuměl, že [...] JCS dává přednost Zapatě před Trinidadem.“ Tento fakt potvrdil ve své výpovědi rovněž Dean Rusk. Údajně však JCS byl velmi jednoznačný. Generál Lemnitzer však McNamarovi doslova v hodnocení napsal: „Žádná z navrhovaných alternativ se nezdá jako vhodná pro splnění mise tak, jako původně plánovaná vojenská akce [Operace Trinidad — pozn. V. K.]. „Nevidím způsob,“ později prohlásil Lemnitzer, „jak to můžete říct jasněji.“ GLEIJESES, c. d., s. 35. Dokonce nezávislá zpráva, vypracovaná JCS již v únoru 1960, tvr-

Na dalším setkání, 15. března v Bílém domě, R. Bissell tedy přestavil Kennedymu třetí možnost, plán Operace Zapata. Předložil prezidentovi údajné výhody této oblasti, která se nacházela necelých 200 km západně od Trinidadu, původně plánované lokace. Zátoka sviní (Bahía de Cochinos) se zařezává přibližně 30 km do kubánského pobřeží a svým názvem odkazuje na četný výskyt prasat, která tam v minulosti jezdili lovit bukanýři. Jméno nejslavnějšího piráta v oblasti nese rovněž město na východním pobřeží zátoky, Playa Girón. Průzkumy CIA tvrdily, že oblast je z velké části neobydlená, tvořená neprostupnou snětí močálů, která prakticky znemožní přítomnost Castrových motorizovaných divizí. Bissell navíc tvrdil, že region je „tradiční oblastí partyzánských akcí“, což byl zásadní omyl.⁴⁰ Největší výhoda spočívala údajně v tom, že díky liduprázdnoti celého prostoru invazní jednotky provedou tiché vyloštění, setkají se s lehčím odporem než u Trinidadu a obsadí letiště potřebná pro letecké operace, což poskytne Bílému domu předpoklad pro popření účasti. Navíc by se celá akce zbavila puncu rozsáhlé vojenské invaze ve stylu Normandie z druhé světové války.⁴¹ Co už ovšem Dullesův zástupce prezidentovi nesdělil, byl fakt, že oproti Trinidadu v této oblasti chyběly potřebné doky a především fakt, že mapy, podle nichž plánovali určili tuto oblast vhodnou pro partyzánskou válku, pocházely z roku 1895 (!).⁴² Když posléze dorazily ke břehům první exilové jednotky, doznaly značného překvapení. Místo civilizací nedotčené krajiny na ně čekalo pobřeží osvětlené jako Coney Island, po němž vedly pevné cesty křížující příjemné pláže.⁴³ Zpravodajská služba totiž opravdu nepostřehla, že Playa Girón se měnila v nové rekreační středisko, jež se mělo za necelý měsíc otevřít, a bydlelo tam velké množství stavebních dělníků i s rodinami.⁴⁴

Kennedy — netuše tyto okolnosti — předběžně kývl na nový Bissellův návrh, vyžádal si však několik změn. Tou nedůležitější byl výslovný rozkaz, že invaze musí proběhnout nikoliv za svítání, ale v noci pod rouškou tmy. Když se následující den Bissell vrátil do Bílého domu s modifikovaným návrhem, John F. Kennedy 16. března — téměř na den přesně rok poté, co jeho předchůdce Eisenhower vydal první souhlas s akcemi proti Kubě — schválil operaci, jež se skrývala pod krycím názvem Hrboatá cesta (*Bumpy Road*). Ponechal si však právo na odvolání celé akce nejpozději 24 hodin před vyloštěním.

V té době se rovněž daly do pohybu věci mezi roztržitými kubánskými exulantskými organizacemi. CIA, již s posvěcením svého invazního plánu prezidentem,

dila, že vůbec nejvhodnější oblastí na Kubě pro splnění daného úkolu je právě oblast Trinidad. Generální inspektor později shrnul nejasnosti v tom, proč byl upřednostněn návrh CIA tým, že sboru náčelníků štábů byl navíc plán poskytnut pouze orálně. Blíže viz například KIRKPATRICK, L. B., c. d., Part 1, s. 56–57; QUIRK, R. E., c. d., s. 405; JONES, H. c. d., s. 79–80; VANDENBROUCKE, L. S., c. d., s. 477, 482.

40 Partyzánský velitel v kubánské válce za nezávislost v devadesátých letech 19. století, Maximó Gomez, odmítl operovat v tomto obtížném prostředí a již tehdy ho nazval zeměpisnou a vojenskou pastí. JONES, H., c. d., s. 80, 84.

41 Tamtéž, s. 80.

42 Srv. DALLEK, R., c. d., s. 185

43 JEFFREYS-JONES, R., c. d., s. 122.

44 Srv. JONES, H., c. d., s. 131.

potřebovala pro další vývoj vhodného reprezentanta „nové Kuby“. Člověka, kterého by dosadili do čela prozatímní kubánské vlády, jenž by měl vliv na převážnou většinu opozičních organizací a těšil se obecnému respektu. Neméně důležitou podmínkou rovněž bylo jeho proamerické zaměření. Ústřední zpravodajská služba tak vyvíjela tlak na Demokratickou revoluční frontu, aby takového člověka našla. Když se jí zpočátku nedařilo opozici přesvědčit, aby na to přistoupila, byla 18. března svolána schůzka do maiamského motelu *Skyways*. Tam jim CIA dala „nůž na krk“ a pod hrozbou, že celý projekt odvolají, kubánské zástupce přinutila, aby se shodli na jednom jméně. FRD nakonec podlehla a dala dohromady šest kandidátských jmen, z nichž byl 22. března vybrán jako šéf budoucí proticastrovské vlády Dr. José Miró Cardóna.⁴⁵ Vedle toho byl rovněž podepsán dokument zřizující Kubánskou revoluční radu (*Cuban Revolutionary Council, CRC*), která měla koordinovat jednotný postup celého kubánské exilu a celou akci posléze politicky zaštitit.⁴⁶

Počátkem jara 1961 bylo Bílému domu stále zřejmější, že stávající situace se nedá udržet. Výcvikové tábory kubánských exulantů nebyly žádným tajemstvím. Již od listopadu předchozího roku se články o chystané invazi podporované Spojenými státy celkem běžně objevovaly na stránkách nejrůznějších listů. Poprvé se Američané o tomto problému mohli dozvědět už v listopadu (!) z článků v *Hispanic-American Report* a od konce roku toto téma zařadila do svých rubrik celá řada dalších periodik.⁴⁷ Když pak deník *New York Times* přinesl 7. dubna podrobnou zprávu o tom, jak přibližně 5.000 mužů dokončuje v Guatemale a na Floridě přípravu na osvobození Kuby, Kennedy na to znechuceně reagoval slovy: „Castro tady ani nepotřebuje špiony! Vše, co musí udělat, je přečíst si jen naše noviny! Najde v nich vše, co potřebuje!“⁴⁸ Vedle toho byly sovětské dodávky vojenského materiálu na spadnutí⁴⁹ a situace ve výcvikovém táboře v Guatemale se stávala rovněž kritickou. „Brigáda 2506“, jak zněl oficiální název exulantských invazních oddílů, se začínala kvůli stále větší prodlevě bouřit. Kennedy tak stanovil nejzazší termín prvního úderu na 14. dubna. Invazi ještě předcházelo vydání tzv. *Bílé listiny*, jež vinila Castrovu vládu z organizování komunistické hrozby na západní polokouli. JFK si tak chtěl v případě úspěchu zajistit podporu

45 José Miró Cardóna, bývalý právník a profesor Havanské univerzity (učil i Fidela Castra), byl nejprve vnímán jako občanský vůdce protibatistovské opozice. Po převzetí moci revoluční vládou byl jmenován jejím prvním předsedou a jeden čas ho Fidel Castro dokonce zamýšlel dosadit místo M. Urrutii do prezidentské funkce. Jeho konzervativní myšlení a proamerické zaměření však způsobilo protesty proti tomuto úmyslu. Namísto toho v únoru 1959 překvapivě resignoval a stal se velvyslancem ve Španělsku. Nakonec však Cardóna napsal 4. července 1960 dopis prezidentu Dorticósovi a argumentem „rozšiřující se ideologické propasti mezi kurzem revoluční vlády a vlastním svědomím“ se rozloučil s castrovskou Kubou a odešel do exilu. QUIRK, R. E., c. d., s. 357; SCHLESINGER, A., c. d., s. 229.

46 SCHLESINGER, A., c. d., s. 229–230.

47 FIALA, J., c. d., s. 95.

48 VANDENBROUCKE, L. S., c. d., s. 488.

49 Kuba očekávala ze sovětského bloku celkem 205 tanků (125 již bylo přítomno) a na cestě byly rovněž největší sovětské houfnice, které by takřka znemožnily vyloďení. FURSENKO A. — NAFTALI, T., c. d., s. 92.

mezi obyvateli tím, že je ujistí o amerických úmyslech nikoliv nastolit starý pořádek na Kubě, ale stanovit přesně své cíle. Ty neměly být zaměřeny na kubánskou revoluci, ale na skutečnost, že ji Castro změnil v komunistickou.⁵⁰

Těsně před invazí (14. dubna) byl vydán rozkaz redukující počet původně plánovaných invazních letounů ze šestnácti na pouhých osm. Až v devadesátých letech vyšlo najevo, že nařízení nevzešlo od prezidenta, ale Richarda Bissella, který to posléze zdůvodnil slovy: „Dostal jsem prostě rozkaz zmenšit rozsah na ‚minimim‘. Ponechal [prezident — pozn. V. K.] na mně, abych přesně zvážil, co to znamená, a já jsem vyhověl snížením plánovaných šestnácti letadel na osm.“⁵¹ V noci ze 14. na 15. dubna (den D-2) vzlétlo tedy osm amerických bombardérů B-26 Invader z nikaragujské základny Puertto Cabezas a zaútočilo na tři kubánská letiště. Byť posléze invazním jednotkám ještě v den D radista hlásil zprávu, že Castrovo letectvo je sto-procentně zničeno, nálet zničil pouze pět kubánských strojů na zemi a přibližně dalších dvanáct jich poškodil. Takže polovina kubánských vzdušných sil byla nedotčená.⁵² Jakýmsi „neprůstřelným alibi“ o neúčasti USA měla sloužit krycí legenda vytvořená CIA. Další — devátý — letoun totiž zamířil na Floridu. Stroj kapitána Mariema Zunigy dostal nový nátěr, tak aby byl shodný s ostatními z Castrova Revolučního letectva, vládní kubánské identifikační číslo 933 a fiktivní bojové poškození, způsobené ještě před startem. Podstata měla spočívat v tom, že pilot přistane v Miami a bude žádat azyl s tím, že na Kubě vypukla revoluce a on zběhl. Ovšem tato historka neměla dlouhého trvání, novináři si brzy všimli novějšího nátěru a podivného poškození stroje a krycí verze se zcela rozpadla.⁵³ Podrobné líčení bojových operací není předmětem této studie, proto v následující tabulce pouze pro nástin příkládám časový rozvrh tak, jak jej zpětně sestavil generální inspektor CIA Kirkpatrick.⁵⁴

Následný nezdar celé operace a fakt, že předchozí časový rozvrh nebylo možné dodržet, není žádným tajemstvím. Snad jen pro zajímavost a ucelenou představu o bojích na kubánské pevnině uvedu bilanci obou stran. Brigáda 2506 vstupovala na ostrov v počtu 1 511 mužů. V žádném případě se však nejednalo o trénované vojáky (těch bylo pouhých několik stovek), z velké části byl sbor složen ze studentů, lékařů, právníků, obchodníků, rolníků, rybářů — nejmladším z nich bylo teprve šestnáct let a jednomu bylo naopak jednašedesát.⁵⁵ Střety na třech kubánských plážích (úseky Red Beach, Blue Beach a Green Beach) si za necelých dvaasedmdesát hodin vyžádaly 114 obětí na straně invazních sil, zajato jich bylo 1 179. Odhady mrtvých na straně Castrových obranných jednotek stanovili Castrovi lékaři dokonce kolem 3 650 mužů, přičemž zhruba 1 250 z nich mělo zahynout přímo v boji.⁵⁶

50 SCHLESINGER, A., c. d., s. 230.

51 JONES, H., c. d., s. 106.

52 Srv. WEINER, T., c. d., s. 186.

53 JONES, H., c. d., s. 105.

54 KIRKPATRICK, L. B., c. d., Part 1, příloha E.

55 Srv. JONES, H., c. d., s. 98.

56 Tamtéž, s. 157.

~~TOP SECRET~~2. The Time Table of the plan is as follows:

- D-7: Commence staging main force - staging completed night of D-5.
- D-6: First vessel sails from staging area - last vessel departs early morning D-4.
- D-2: B-26 defection operation - limited air strikes.
- D-2: Diversionary landing in Oriente (night D-3 to D-2).
- D-Day: Main landings (night D-1 to D) - limited air strikes. Two B-26s and liaison plane land on seized air strip.
- D to D+1: Vessels return night of D to D+1 to complete discharge of supplies.
- D+7: Diversionary landing in Pinar del Rio.

ANATOMIE PŘÍČIN NEZDARU

Na základě analýzy prostudované literatury jsem dospěl k závěru, že za fatální nezdár dubnové operace, jejímž výsledkem mělo být svržení Fidela Castra, dosazení proamerického zástupce na jeho místo a zabránění komunismu v emancipaci na západní polokouli, mohou především čtyři klíčové okolnosti. Jejich podstata de facto úspěch ani nedovolila.

1) ARMÁDA A UTAJENÍ

Řízením celé operace byla pověřena Ústřední zpravodajská služba. Hlavním smyslem CIA však už podle zákona o jejím vzniku z roku 1947 mělo být primárně získávání informací a jejich poskytování vrchnímu veliteli — prezidentu Spojených států. Když začala být v březnu 1960 plánována kubánská operace, skutečně to zpočátku vypadalo, že se bude jednat o úkol pro zpravodajskou službu; ovšem s postupem času se operace nezadržitelně rozrůstala a celá záležitost spíše než tajnou operaci připomínala vojenské manévry srovnatelné s vyložením spojeneckých sil během druhé světové války. Velká část armádních složek byla za tímto účelem postupně přesouvána pod velení CIA, které s něčím takovým nemělo zkušenosti. R. Bissell shrnul tento problém takto: „Během prvních osmi měsíců příprav, nebo tak nějak, [...] byla armáda začleněna, jako by byla členem operací CIA. Vojenský personál byl zahrnut do CIA a jednotlivci pracovali, jako by byli zaměstnanci CIA [...] Používali jsme také značné

množství vojenských objektů: Měli jsme B-šestadvacítky, jestli si dobře vzpomínám, poskytnuté Národní gardou; několik pilotů z Národní gardy [...] používali jsme bývalou vojenskou základnu v Miami [Opa Locka — pozn. V. K.] jako základnu pro logistické operace [...] Toto vše přešlo od Pentagonu pod velení CIA.⁵⁷

Jakmile bylo Bílým domem schváleno, že tichá infiltrace se změní v obojživelnou operaci, mělo být vrchní velení svěřeno do rukou armády, která s tím měla zkušenosti. Generál Lemnitzer později s odkazem na Vietnam shrnul tento problém tak, že proto, aby plán takovýchto rozměrů mohl být realizován, „musí být v podstatě vojenský a nesmí být nikdy omezován politickými požadavky na utajení“.⁵⁸

Další věcí byl význam momentu překvapení. Plánovači této akce se shodli na tom, že to je jeden z hlavních důvodů transformace akce v invazní operaci — aby Castrovy jednotky neměly čas reagovat. Za účelem maximalizace počáteční paniky během útoku CIA plánovala spolu s invazí rovněž zavraždit Fidela Castra, což by demoralizovalo většinu armády. Stejně jako plány na fyzickou likvidaci Castra, selhal i kýžený moment překvapení. V podstatě tomu bylo spíše naopak. Jak již bylo naznačeno výše, svět o amerických přípravách věděl již z novinových titulků. Moskva dokonce údajně tušila i přesný den invaze⁵⁹ a Castro tak byl relativně připravený. Tento fakt se odrazil ve skutečnosti, že ještě před útokem kubánská bezpečnost pozatýkala přes 40.000 odpůrců režimu.⁶⁰ Když se posléze výsadkové oddíly spoléhaly na pomoc organizací přímo na kubánské půdě, v podstatě žádné nezbyly.

2) SOUHRA

Pro hladký průběh operace takového rozsahu bylo přirozeně nutné, aby jednotlivé plánovací složky spolu bezchybně kooperovaly. V tomto případě ovšem nemohla být teorie více vzdálena skutečnosti. Z výše uvedeného je patrné, že hlavním architektem celého plánu byl od počátku vedoucí tajné služby Richard Bissell. Ostatní členové rozhodovacího jádra byli prezident, ředitel CIA A. Dulles, jeho zástupce generál Ch. Cabell, ministr zahraničí D. Rusk, ministr obrany R. McNamara, JCF, poradce národní bezpečnosti M. Bundy, poradce ministra zahraničí Adolf Berle, náměstek ministra obrany P. Nitze a jeho zástupce W. Bundy. Významnou úlohu hráli rovněž náměstek ministra zahraničí pro meziamerické záležitosti T. Mann a prezidentův poradce A. Schlesinger.

Každý z těchto „hráčů“ měl odlišné věci v sázce, různé hodnoty a především vlastní cíle, což v důsledku znamenalo, že ačkoliv byli na stejné straně, každý preferoval něco jiného. Bissell měl například od prezidenta slíbeno, že jakmile to situace umožní, dosadí ho na pozici ředitele CIA, takže si tímto podnikem chtěl zlepšit své postavení. Prezident pohlížel na celou situaci z úhlu vlastních politických cílů. Poradci Bílého

57 GLEIJESES, P., c. d., s. 19.

58 Srv. JONES, H., c. d., s. 185.

59 Jake Esterline po letech v tajném svědectví sdělil, že Sověti se někde kolem 9. dubna dokonce dostali ke konkrétnímu datu vyloďení 17. dubna. TALBOT, D., *Brothers. The Hidden History of the Kennedy Years*, New York — London 2008, s. 48.

60 NÁLEVKKA, V., c. d., s. 33.

domu, přestože měli jistý vliv na prezidenta, nemohli výrazněji konkurovat⁶¹ zpravodajské službě a JCF. Vrchní zástupci ozbrojených sil zastávali poněkud svévolný přístup k celé záležitosti. Podceňovali otevřený způsob kritiky celého plánu a spolupráci se CIA. Když posléze předseda JCS generál Lemnitzer odpovídal na otázku „proč nebyli zástupci armády při plánování více otevření?“, reagoval slovy, že: „CIA odváděla při plánování to nejlepší, co mohla a my jsme to akceptovali. Odpovědnost nebyla naše [...] Nebyla to naše operace.“⁶²

Nejednota se ukázala například, když Adlai Stevenson vystoupil „před výborem Valného shromáždění OSN a upřímně se snažil dokázat, že se Spojené státy na ‚imperialistické agresí‘ proti Kubě nepodílejí“.⁶³ Americkému zástupci totiž vláda nesdělila, že to byla vlastně ona, kdo organizoval invazi. Stalo se tak poprvé, co se ukázalo, že na půdě OSN Spojené státy lhaly.

3) OSOBNOST JOHNA F. KENNEDYHO

Prezident John Kennedy má v historii USA poněkud zvláštní místo. Velice dlouho byla celá jeho rodina považována za vzor nejrůznějších ctností a jemu samému bylo přičítáno mnoho úspěchů nejen doma, ale především v zahraniční politice. Postupem času se tento ideologický obraz začal hroutit. V žádném případě na tomto místě nechci snižovat Kennedyho zásluhy, ovšem z velké části to byl rovněž prezidentův přístup, který zasadil operaci proti Castrovu režimu několik osudových ran. Podle historika Vandembroucka samotná podstata Kennedyho přístupu ke všem záležitostem po jeho nástupu do Bílého domu spočívala především v jeho psychice, což se údajně nejvíce odrazilo právě v přílišné sebedůvěře během *Operace Zapata*. JFK totiž až na nezdár ve viceprezidentském souboji v roce 1956 zažíval samé úspěchy. Arthur Schlesinger to shrnul frází, že „každý kolem něho [Kennedyho — pozn. V. K.] se domníval, že má Midasův dotek a nikdy nemůže prohrát“.⁶⁴

Vedle přílišného sebevědomí tu ovšem byly hmatatelné chyby, kterými pravděpodobně Kennedy odsoudil operaci k nezdaru: a) nařídil změnu cílové lokality Trinidad za strategicky absolutně nevhodnou oblast Zapata; b) dne 16. dubna pozdě večer rozhodl o zrušení leteckých útoků v den D, což bylo zřejmě tím posledním „hřebíčkem do rakve“ invaze. Když zpětně Kennedy ospravedlňoval důvody těchto rozhodnutí, tvrdil, že mu dostatečně nikdo — ani CIA ani JCS — nedokázal objasnit vojenský význam náletů v den D. McGeorge Bundy prezidenta bránil slovy: „Kdyby někdo varoval, že odvolání nebo omezení leteckých útoků způsobí zhroucení operace — nebo ji dokonce těžce poškodí —, prezident by takové rozhodnutí změnil, jako to udělal

61 Arthur Schlesinger byl kupříkladu jedním z těch, kdo prezidenta při každé příležitosti varoval, že vojenská operace v této podobě by na Kubě vůbec neměla být uskutečněna. Dalším výrazným kritikem byl rovněž senátor William J. Fulbright. Kennedy však nikoho z těchto mužů neposlechl.

62 VANDENBROUCKE, L. S., c. d., s. 477.

63 DALLEK, R., c. d., s. 318.

64 VANDENBROUCKE, L. S., c. d., s. 489. Podle řecké mytologie měl král Midas schopnost, že čehokoliv se dotkl, proměnilo se to ve zlato.

v neděli.⁶⁵ Na Kennedyho obranu je skutečně nutno uvést, že schválil použití tryskových letounů z letadlové lodi *Essex*, aby chránily B-šestadvacítky, nesměly však útočit první. Dva ze šesti strojů B-26, které vzlétly před svítáním 19. dubna, pilotovali Američané. Operace byla ale opět tak špatně naplánovaná, že velení si neuvědomilo časový posun a trysková letadla přiletěla, když už bylo po boji. Byť to Bílý dům nepřiznal, čtyři američtí piloti byli zabiti.⁶⁶

Další argument, kterým prezident Kennedy ospravedlňoval americké pochybení, bylo to, že nová administrativa byla u moci příliš krátce, a proto se údajně nemohla dostatečně podrobně seznámit s takto významným problémem. Ovšem jestliže vezmeme v potaz, že Kennedy se na převzetí funkce mohl připravovat již od listopadu 1960, zas až tak málo času to nebylo. „Do doby, než Kennedy převzal úřad,“ uvedl později ve výpovědi A. Dulles, „uplynuly dva měsíce. Během této doby nás ale ani on, ani jeho poradci nekontaktovali o další informace.“⁶⁷ Kennedyho přílišné obavy z toho, aby kvůli Kubě nevyvolal mezinárodní konflikt — zejména se obával o osud Berlína — stály vlastně za všemi omezeními, které jako vrchní velitel v této souvislosti vydal. V tento moment se ale opět ukázal nedostatek zpravodajských služeb. V minulosti totiž, kdykoliv hrozilo Kubě nebezpečí, Nikita Chruščov neváhal a prostřednictvím listu *Pravda* varoval okamžitě Spojené státy, že zakročí a bude ostrov bránit. V tomto případě ale podle zjištění historiků Fursenka a Naftaliho, *Pravda* mlčela, což mohlo naznačovat, že SSSR je navzdory všem očekáváním ochoten Kubu opustit.⁶⁸ Přílišnou snahu Kennedyho o utajení celého podniku shrnul později Lyman Kirkpatrick slovy: „Vypadalo to, že prezident Kennedy věřil, že operace se uskuteční jako nějaký druh masové infiltrace, která se snad — nějakým mystickým způsobem — stane neviditelnou.“⁶⁹ Kritikové posléze Kennedyho neústupnost v zachování utajení operace shrnuli frází — narážejíce tak na jeho dílo *Profily odvahy*, oceněné Pulitzerovou cenou —, že to chtělo „méně profilu a více odvahy“.⁷⁰

4) ÚSTŘEDNÍ ZPRAVODAJSKÁ SLUŽBA

Pochybení ze strany této agentury bylo nastíněno již poměrně dost a čtenáři jistě nedá problém poznat, že největší váha odpovědnosti za selhání při svržení Castrovy vlády před více než padesáti lety leží právě u ní. Výčet jednotlivých chyb by vydal na samostatnou monografii, proto zde nastíním pouze ty, dle mého názoru, nejmarkantnější.

Hlavní potíž agentury ležela v neochotě spolupracovat s dalšími oblastmi plánování a v tom, že brala tento problém zřejmě jako osobní věc a snažila se ho prosadit téměř za každou cenu. Případů, kdy vedení CIA lhalo nejen prezidentovi, ale například také kubánským představitelům je doloženo nesčetné množství.⁷¹ Při hlubší analýze

65 JONES, H., c. d., s. 163.

66 Tamtéž, s. 153.

67 GLEIJESES, P., c. d., s. 15.

68 Srv. FURSENKO, A. — NAFTALI, T., c. d., s. 90–91.

69 VANDENBROUCKE, L. S., c. d., s. 488.

70 JONES, H., c. d., 166.

71 Zřejmě nejneodpustitelnější lží byl fakt, že R. Bissell zamlčel prezidentovi výše zmiňované informace o tom, že po vyloštění propukne široké povstání obyvatelstva. Fakt, že navíc

plánování jednotlivých kroků operace se navíc zdá, že místo toho, aby se R. Bissell (a ostatní vedoucí plánovači) opíral o nějaké racionální, podložené důkazy — přeci jen takový postup by se od vedoucího oddělení tajné služby dal více než očekávat —, spoléhal se spíše na náhodu a něco, co bychom mohli nazvat „možná“. Jinak totiž nelze vysvětlit přehlížení jasných strategických nedostatků v invazních plánech. CIA se jednoduše spoléhalo na to, že jakmile se situace na Kubě stane neovladatelnou, „Kennedymu nezbude nic jiného, než americké jednotky nasadit“.⁷²

ZÁVĚR

Kuba byla v několika posledních staletích pro Spojené státy neustálým lákadlem. Několik předchozích prezidentů ji chtělo koupit, vojensky dobýt, přičlenit jako autonomní část ke Spojeným státům a podobně. Od převzetí moci Fidelem Castrem v lednu roku 1959 však ostrov zrcadlil v amerických očích spíše obavy z pronikající komunistické revoluce na západní polokouli. Operace z dubna roku 1961 měla právě tuto hrozbu zvrátit. Výsledky byly však spíše opačné. Nejen, že vláda Fidela Castra zůstala nedotčena, ale naopak Májimo Líder, jak bývá někdy Fidel přezdíván, utužil své mocenské postavení a získal mezinárodní ohlas. Neúspěšná invaze v Zátocě svini znamenala definitivní přechod Kuby do komunistického tábora.

Pro americkou administrativu to znamenalo období velkých změn. Kennedy sice hned v dubnu veřejně přiznal osobní odpovědnost za celý debakl s tím, že nikdo jiný za to nemůže; vnitřně ale zuřil a v soukromí kritizoval sbor náčelníků štábů jako „[ty — pozn. V. K.] zkurvence s medovými kecy, [kteří — pozn. V. K.] jen dřepěli a příkyvovali, že to půjde, a ty všiváky ze CIA, ten jejich úřad bych nejradši rozštípal na tisíc kousků a rozprášil ... do větru.“⁷³ Od tohoto okamžiku tedy prezidentova důvěra ve zpravodajské schopnosti vlastní agentury byla mizivá a postupně následovala rozsáhlá reorganizace celého aparátu CIA.⁷⁴ V listopadu byl na post ředitele jmenován John McCone a Richard Bissell místo toho, aby se stal hlavou CIA, jak mu bylo původně slíbeno, v únoru 1962 z agentury odešel.

Podle oficiálního vyšetřování vedeného Lymanem Kirkpatrickem stálo za selháním nepostřehnuti narůstajících bezpečnostních opatření na Kubě, špatné personální obsazení, letecké útoky měly být ničivější a útoky v den D neměly být odvolány vůbec, dále generální inspektor vytkl, že se všichni příliš spoléhali na spontánní povstání na Kubě. Zprávu nicméně Kirkpatrick uzavřel slovy, že důležitá rozhodnutí byla učiněna nikoliv

ujišťoval vedení o tom, že jestliže nebude invaze úspěšná, Brigáda 2506 se bude moci přemístit do hor Escambray, snad už nemůže být ani racionálně komentována. Nejbližší úpatí zmiňovaného pohoří se totiž nacházelo 128 kilometrů od místa vylození, navíc skrze močály plné ještěrek, krokodýlů, hadů a neprostopných kořenových valů. Srov. JONES, c. d., s. 84, 157.

⁷² DALLEK, R., c. d., s. 316.

⁷³ JONES, H., c. d., s. 166.

⁷⁴ Podrobněji o reorganizaci v Ústřední zpravodajské službě po nástupu Johna F. Kennedyho do úřadu viz například JEFFREYS-JONES, R., c. d., s. 118–138.

CIA, ale prezidentem, a jako ponaučení z této epizody doporučil, aby USA podnikaly pouze ty operace, u nichž budou mít zajištěnou dostatečnou podporu potřebnou k úspěchu. V případě, že tomu tak nebude, neměly by se do toho pouštět vůbec a akci odvolat.⁷⁵

„Pane presidente, já vím, že o tom pochybujete. Já jsem ale prezidentu Eisenhowerovi tady u toho stolu o podobné operaci v Guatemale řekl: ‚Věřím, že to vyjde.‘ A Vám nyní, pane presidente, říkám, že naše vyhlídky jsou dokonce ještě lepší, než byly v Guatemale.“⁷⁶

Allen W. Dulles ujišťoval Kennedyho o zdaru invaze v Zátocě sviní.

ABSTRAKT

CIA A INVAZE V ZÁTOCE SVINÍ

PROČ KENNEDYHO ADMINISTRATIVA NEPODPOŘILA VYLODĚNÍ KUBÁNSKÝCH EXULANTŮ

Tato studie analyzuje pokus Spojených států amerických svrhnout režim Fidela Castra na Kubě v dubnu roku 1961. Důraz je kladen převážně na roli Ústřední zpravodajské služby (CIA) v této epizodě a důvody, které Bílý dům vedly k tomu, že otevřeně nepodpořil vylovení kubánských exulantů na Playa Girón, což nakonec rozhodlo o neúspěchu celé akce. Nejdříve se zabývá genezí úsilí CIA o svržnutí kubánské vlády za prezidenta Eisenhowera, zrodem této myšlenky, rýsováním konkrétních kroků a transformací původní infiltrace na rozsáhlou obojživelnou vojenskou invazi. Další část se blíže zabývá obdobím prezidentství Johna F. Kennedyho a dvěma konkrétními plány — Operací Trinidad a Operací Zapata —, které navrhovali zástupci CIA jako reálnou možnost k odstranění komunistické hrozby na západní polokouli. Závěrečná část je věnována shrnutí poznatků, které stály za úplným selháním plánovačů z americké administrativy.

KLÍČOVÁ SLOVA

CIA, John F. Kennedy, Kuba, Zátoka sviní, Operace Zapata, Operace Trinidad

ABSTRACT

This study analyzes the U.S. attempt to overthrow the regime of Fidel Castro in Cuba in April 1961. The focus is mainly on the role of the Central Intelligence Agency (CIA) in this episode and the reasons that led the White House that openly did not support invasion of Cuban exile forces in Playa Giron, causing failure of the event. This study deals first of all with the genesis of the CIA effort to overthrow the Cuban government under President Eisenhower, the birth of the idea, detail description of the concrete steps and transformation of the initial infiltration of a large military amphibious invasion. Another part deals with the period specified presidency of John F. Kennedy and the two specific plans — Trinidad Operation and Zapata Operation — CIA representatives suggested that, as a real possibility to eliminate the threat of communism in the Western Hemisphere. The final section is devoted to a summary of findings that were in utter failure of planners from the U.S. administration.

KEYWORDS

CIA, John F. Kennedy, Cuba, Bay of Pigs, Zapata Operation, Trinidad Operation

⁷⁵ KIRKPATRICK, L. B., c. d., Part 2, s. 23–26.

⁷⁶ DALLEK, R., c. d., s. 317.